

Název modulu:

Jak efektivně číst odborné texty a správně psát vysokoškolské písemné práce

2. část Jak správně psát vysokoškolské písemné práce?

Cíl textu:

Po vytištění se pro vás tento text může stát praktickou příručkou při psaní vysokoškolských písemných prací. Nejprve zjistíte, jak je to s původností informací u těchto typů prací a jak má vypadat kvalitní kompilace. Stěžejní část textu se zaměřuje na doporučení týkající se psaní úvodu, jádra práce a závěru.

Základní pojmy:

- vysokoškolské písemné práce — souhrnný termín pro písemné práce, které se připravují, píšou, prezentují, případně obhajují ve vysokoškolském prostředí (seminární a ročníkové práce, závěrečné a kvalifikační práce)
- závěrečné práce — bakalářské práce, diplomové magisterské práce, dizertační práce
- kvalifikační práce — atestační, rigorózní a habilitační práce

1 ÚVOD MODULU

V textu se seznámíte s důležitými formálními a obsahovými charakteristikami vysokoškolských písemných prací. Zaměříme se zejména na závěrečné práce, tj. bakalářské práce a diplomové magisterské práce.

2 PŮVODNOST INFORMACÍ ZÁVĚREČNÝCH PRACÍ

Víte, jak je to s původností informací závěrečných prací?

- ☞ Musí obsahovat jen nové informace, ještě nikde nepublikované? či naopak
- ☞ Jde o syntézu již někým jiným publikovaných faktů?

Než si odpovíme, charakterizujeme si tři základní typy dokumentů z hlediska původnosti informací.

- ☞ *původní dokument*
- ☞ *sumarizační dokument*
- ☞ *kompilační dokument*

Původní dokument - obsahuje z větší části nové informace, které nebyly zaznamenány v jiných dokumentech.

Sumarizační dokument - shrnuje, uspořádává nebo zobecňuje poznatky úplně nebo z větší části převzaté z jiných dokumentů, sumarizací se vytváří nová hodnota.

Kompilační dokument - opakuje informace převzaté z jiných dokumentů. Informace jsou však přizpůsobeny novému cíli.

Závěrečné písemné práce mají většinou kompilační charakter, mohou mít i prvky původnosti a sumarizace, avšak míra původnosti je v nich zpravidla nižší. Opakem jsou **vědecké a odborné dokumenty**, které by měly být založeny na původních informacích.

Charakter
závěrečné
písemné práce

☞ Více informací o kompilaci získáte z textu *Žánry odborných textů* v sekci *Doplňující studijní materiály*.

2.1 KVALITNÍ KOMPILACE

Jako každá práce může být odvedena kvalitně či nekvalitně, také zpracování tématu formou kompilace může být kvalitní nebo nekvalitní. Níže jsou vyjmenovány znaky, kterými se vyznačují kvalitní a nekvalitní kompilace. Při zpracování vysokoškolské písemné práce byste měli usilovat o co nejvyšší zpracování tématu.

kvalitní kompilace:

- systematické shrnutí dostupných faktů k tématu
- promyšlená syntéza různých názorů na určitý problém
- tvůrčí přístup
- výsledkem je přehled bádání v určité tématické oblasti

nekvalitní kompilace:

- spojení převzatých poznatků bez logické návaznosti
- chybí utřídění faktů - neuspořádaný přehled
- nekonceptní přístup
- postrádá vyjádření stanoviska autora

3 PROCES TVORBY PÍSEMNÝCH PRACÍ

Samotné psaní vysokoškolských písemných prací je součástí komplexního procesu jejich tvorby. Neplatí to jen pro tento typ prací, ale pro zpracování odborných písemných textů obecně. Proces tvorby písemné práce lze rozčlenit do několika etap. Od typu práce se odvíjí průběh a náplň jednotlivých etap.

Základní etapy jsou následující: volba tématu a strategie přípravy, shromáždění informací z pramenů, zpracování informací z pramenů, výzkum, vytváření textu práce, příprava dokumentace, příprava konečné verze práce, odevzdání práce, prezentace práce a obhajoba.

Etapy tvorby
písemných prací

Jednotlivé etapy tvorby písemných prací a jejich stručnou charakteristiku naleznete v textu pod názvem *Základní etapy tvorby písemných prací* v sekci *Doplňující studijní materiály*.

3.1 ČASOVÝ HARMONOGRAM

Předpokladem kvalitní písemné práce je **efektivní organizace její přípravy a zpracování**. K tomu slouží **časový harmonogram**, který umožňuje rozvržení jednotlivých etap do časových úseků.

☞ V sekci *Doplňující studijní materiály* naleznete tabulku pod názvem *Návrh časového plánu tvorby vysokoškolských písemných prací*. Naleznete v ní časový rozpis pro jednotlivé etapy s ohledem na předpokládanou celkovou délku tvorby písemné práce.

4 STRUKTURA A FORMÁLNÍ ÚPRAVA PÍSEMNÝCH PRACÍ

Před zahájením zpracování vysokoškolské písemné práce je nutné si zjistit **požadavky** konkrétního vysokoškolského pracoviště či vysoké školy **na formální úpravu daného typu práce**.

☞ V sekci *Pro zvidavé studenty* naleznete odkaz na **vzor písemných studentských prací** vydaný Filozofickou fakultou MU.

4.1 ROZČLENĚNÍ ZÁVĚREČNÝCH PRACÍ

Již víte, že jednotlivá pracoviště mohou mít konkrétní požadavky na formální úpravu práce. Stručně vás seznámíme s doporučenou úpravou dle normy **ČSN ISO 7144. Dokumentace : formální úprava disertací a podobných dokumentů**. (citace viz sekce *Pro zvidavé studenty*).

Z formálního hlediska se písemné práce člení do tří základních oddílů:

- ☞ vstupní oddíl (např. obálka, titulní list, abstrakt a klíčová slova)
- ☞ hlavní oddíl (úvod, jádro práce, závěr, soupis bibliograf. citací, přílohy)
- ☞ koncový oddíl (např. rejstříky)

Základní oddíly

Úplný výčet naleznete v tabulce pod názvem *Přehled hlavních částí závěrečných písemných prací* v sekci *Doplňující studijní materiály*. Jde o strukturu rozsáhlých prací typu závěrečných písemných prací. Ne všechny položky musí být zahrnuty (rejstřík, seznam obrázků apod.). Závisí to na náplni práce. Seminární a podobné typy vysokoškolských prací, které nejsou tak rozsáhlé, mají jednodušší strukturu.

4.1.1 Hlavní oddíl

V následujícím textu se dozvíte více o obsahu **hlavního oddílu**. Informace k zbývajícím částem získáte z materiálu *Rozčlenění vysokoškolských písemných prací* v sekci *Doplňující studijní materiály*. Problematice citování se věnuje modul *Jak správně citovat?*.

Nejdůležitější části hlavního oddílu:

- ☞ úvod
- ☞ jádro
- ☞ závěr

4.1.1.1 Úvod

Z úvodu by měl čtenář zjistit:

- ☞ základní informace o obsahu práce,
- ☞ zda tematika práce odpovídá informačnímu požadavku,
- ☞ čím předkládaná práce navazuje na již známá fakta a čím se odlišuje (charakteristika stavu poznání v dané tematické oblasti),
- ☞ aktuálnost zpracovávaného tématu.

Do úvodu můžete zahrnout hypotézy, předpokládané výsledky, přínos pro obor. Ale neprozrazujte vše, k čemu v práci dospějete (to si nechte až na závěr).

Zásady pro
psaní úvodu

- ☞ Úvod pište **stručně a výstižně**. Detailně rozpracovaný přehled dosavadních řešení problematiky je součástí vlastního textu – jádra.
- ☞ Při psaní postupujte **od obecného ke specifickému** – postupně se dostanete k vymezení úseku, kterým se budete v práci zabývat.
- ☞ Nejprve si vytvořte **náčrt úvodu** (pomůže i kognitivní mapa viz modul *Definování problému a práce s tématem*).
Konečnou verzi úvodu zpracujte až nakonec.

4.1.1.2 Jádro práce

Formální úprava:

- ☞ Člení se na kapitoly, podkapitoly, odstavce.
- ☞ Kapitola je číslována jednomístným číslem, bezprostředně následující podkapitola dvojmístným číslem, jí podřízená podkapitola trojmístným číslem atd.
1 Kapitola
1.2 Podkapitola
1.2.1 Podřazená podkapitola
- ☞ Kapitoly začínají na nové stránce.
- ☞ Formální úprava celku musí být jednotná, např. velikost a typ písma textu a nadpisů různé úrovně.

Z jakých obsahových okruhů se jádro skládá?

- ☞ Současný stav řešení problematiky
- ☞ Cíle práce
- ☞ Materiál a metodika práce
- ☞ Metody zpracování výzkumu
- ☞ Výsledky
- ☞ Diskuse

Jednotlivé části jsou rozvrženy do samostatných kapitol.

Výše uvedenou strukturu a popis níže je nutné brát orientačně, protože požadavky se mezi jednotlivými obory liší (na obecné úrovni mezi exaktními a společenskými obory).

Současný stav řešení problematiky

- ☞ rozvedené informace z úvodu
- ☞ komentování, analýza a interpretace informací získaných při zpracování dokumentů a jiných podkladů k tématu
- ☞ poukázání na klíčové autory a díla
- ☞ objektivní přístup k dosavadním poznatkům

Cíle práce

- ☞ *Jasně a zřetelně rozvíjí naznačené cíle v úvodu a logicky navazují na závěry z předcházející části.*

Materiál a metodika práce

Po přečtení této kapitoly by měl čtenář získat detailní informace o tom:

- ☞ co bylo předmětem výzkumu,
- ☞ jak výzkum probíhal,
- ☞ na jakém souboru (výzkumném vzorku).

☞ *Dostatek informací k tomu, aby mohl zhodnotit výsledky práce, adekvátnost tématu a studii/výzkum zopakovat.*

Metody zpracování výzkumu

- ☞ metody statistického zpracování – např. identifikace použitého softwaru

Výsledky

- ☞ základním principem výkladu je zobecnění
- ☞ přehledné prezentování výsledků získaných z experimentů či obdobných činností (např. literárněvědné rozbory, analýzy uměleckých děl)
- ☞ z množství získaných poznatků se uvádějí ty, které se vztahují ke zvolenému cíli
- ☞ zhuštěný a ucelený popis údajů s tím, že se zdůrazňují významnější trendy
- ☞ hodnocení hypotéz

☞ *Kapitoly týkající se metodiky práce a výsledků se píše v minulém čase.*

Diskuse

Má odpovídat na obecné otázky a konkrétnější podněty, které se při zpracování tématu objevily.

Na co se diskuse soustřeďuje?

- ☞ zvolenou metodiku (pro a proti zvolené metodice)
- ☞ samotné výsledky (klady a zápory výzkumu, jeho přínos)
- ☞ ověření starších zjištění
- ☞ zhodnocení hypotéz
- ☞ význam práce pro teorii a praxi

4.1.1.3 Závěr

- ☞ Stručné shrnutí předkládané písemné práce a hodnocení jejich výsledků.
- ☞ Lze zahrnout podněty pro další výzkum či návrhy na zlepšení metodologie.
- ☞ Je chybou, pokud jen volně navazuje na myšlenky hlavního textu a nebo s nimi v určitých bodech nesouvisí.

Psaní závěru je podobně náročné jako psaní úvodu.

- ☞ Nechte si sepsání konečné verze až nakonec.
- ☞ Zapisujte si podněty a formulace pro závěr během zpracovávání práce.

4.2 ČÍSLOVÁNÍ STRÁNEK

Jelikož se v této oblasti vyskytují nesrovnalosti, přinášíme několik zásad:

- ☞ obálka se do stránkování nezapočítává,
- ☞ titulní list se nečísluje, ale započítává se do číslování,
- ☞ ostatní části vstupního a hlavního oddílu se číslují (viz *Přehled hlavních částí závěrečné písemné práce* v sekci *Doplňující studijní materiály*),
- ☞ celostránkové ilustrace se do číslování započítávají,
- ☞ rejstříky a přílohy se číslují průběžně.

5 ZÁVĚREM

Na závěr připomínáme, že jsme vám tuto problematiku představili ve zhuštěné podobě.

☞ Nezapomeňte si proto projít důležité materiály v sekci *Doplňující studijní materiály*:

Rozčlenění vysokoškolských písemných prací

Základní etapy tvorby písemných prací

Žánry odborných textů

☞ Nezapomeňte si projít alespoň jednu doporučenou monografii v sekci *Pro zvědavé studenty*.

SHRNUTÍ MODULU

V druhé části kurzu jsme vás stručně seznámili se zásadami psaní, a to zejména vysokoškolských prací. Jelikož jde o rozsáhlou problematiku, je nezbytné, abyste si prošli některé doporučené monografie.